

SEKCIJA SSD ZA SOCIOLOGIJO ČASA

Ob 60-letnici
slovenskega
sociološkega
društva

ZGOŠČENA RETROSPEKTIVA 2017-2022

ZDRAVKO MLINAR in MAJDA PAHOR

Ljubljana 2025

Kazalo:

1. Roman Kuhar: Vzeti si – čas.....	2
2. Zdravko Mlinar in Majda Pahor: Izhodišča in izzivi za sociologijo časa	4
3. Majda Pahor: Zasnova, organizacija in delovanje Sekcije sociologije časa pri Slovenskem sociološkem društvu od 2017-2022	5
4. Zdravko Mlinar, Majda Pahor, Matic Kavčič: Predstavitve nekaterih obravnavanih tematik s področja sociologije časa.....	13
4.1 Zdravko Mlinar: Uvod v prepoznavanje časovno-prostorske organizacije družbenega življenja	14
4.2 Zdravko Mlinar: Profesionalna in poklicna identiteta sociologije ter njeno poslanstvo	14
4.3 Zdravko Mlinar: O vlogi empiričnega sociološkega raziskovanja v spreminjajočem se družbeno-političnem kontekstu.....	14
4.4 Majda Pahor, Matic Kavčič: Pogled pogleda: analiza on-line komentarjev Sekcije sociologije časa v obdobju korona krize.....	17
5. Zdravko Mlinar in Majda Pahor: Sklepne misli.....	52

Roman Kuhar

1. Vzeti si – čas

Ob listanju pričujoče publikacije, ki zbirno predstavlja delo Sekcije za sociologijo časa Slovenskega sociološkega društva v obdobju 2017–2022, me preveva občutek ponosa, spoštovanja in – kar ni pogosto – intelektualnega miru. Ne zato, ker bi bile teme, ki jih obravnava ta zbirka, enostavne, zaključene ali brez notranjih napetosti. Ravno nasprotno. Publikacija pred nas polaga razmisleke, ki izhajajo iz najbolj subtilnih, a odločujočih dimenzij našega družbenega bivanja – časa in trajanja. V tej perspektivi se zrcali eno temeljnih poslanstev sociologije: opazovati in razlagati tisto, kar je pogosto prezrto ali sprejeto kot samoumevno.

Sekcija za sociologijo časa, ki ostaja ena najbolj dejavnih sekcij našega društva tudi po letu 2022, je že v svojem prvem obdobju udejanjila zavest, da čas ni zgolj kontekst, temveč dejavnik. Ni le ozadje družbenih sprememb, ampak njihov vsebinski motor. To priznanje časovnosti kot bistvene sestavine družbenosti je ključni prispevek, ki presega akademske okvire in vabi k širši refleksiji – o razvoju naše stroke, njenem poslanstvu in vlogi v vedno bolj kompleksni družbeni stvarnosti.

Slovensko sociološko društvo letos praznuje šestdesetletnico delovanja. Ta jubilej nas neizbežno zavezuje k premisleku o tem, kako se je naša disciplina razvijala, katere teme so zaznamovale naše delo, in – ne nazadnje – katere glasove smo znali in zmogli slišati. Pričujočo retrospektivno zabeležko Sekcije za sociologijo časa zato razumem kot dragocen arhiv, a tudi kot vir navdiha in orientacije za prihodnost – kot izhodišče za pronicljivejše razumevanje sedanjosti in bolj odgovorno načrtovanje prihodnosti.

Delo sekcije je že od začetka presegalo mejo med teoretsko refleksijo in družbeno prakso. Vsako srečanje, vsaka tema, vsaka razprava, ki je v tej publikaciji arhivsko zabeležena, je bila zasnovana z mislijo na nujnost povezovanja znanja in družbene odgovornosti. V ospredju je bilo tako vprašanje, kako razumeti družbene procese, če ne upoštevamo njihove časovne razsežnosti? Kako misliti dolgoživost, če ostanemo pri strukturnih opisih brez vpogleda v življenjske cikle? Kako načrtovati prihodnost, če se oziramo le na aktualno politično-ekonomsko logiko in zanemarimo trajne kulturne ter simbolne vzorce?

Delovanje sekcije je v tem smislu odgovor na prepogosto površinskost sodobnih, predvsem političnih razprav, ki pogosto ignorirajo zgodovinske temelje, dolgoročne posledice in kompleksne prepletenosti med pojavi. Je poziv k vrnitvi k celostnemu mišljenju, ki preteklosti in prihodnosti ne izključuje, temveč ju razume kot neločljivi dimenziji sedanjosti. Včasih se je kdo v društvu pošalil, da si aktivni člani in članice sekcije lahko privoščijo tako poglobljeno delo, ker ... imajo čas. A ravno v tem vidim dediščino njihovega delovanja: treba si je vzeti čas. Nereflektirana hitrost, ki jo vsiljuje sodobna zahteva po obsežni in nenehni akademski produkciji, je prav posledica tega, da si premalokrat vzamemo čas za kritično refleksijo lastnih pogojev dela.

Po drugi strani pa – ko govorimo o času – je dejstvo, da je za sociologijo čas vedno zdaj. Poklicani smo k neprestanemu odzivanju, kritičnemu pretresanju družbenega časa tu in zdaj. To se zdi še posebej pomembno v trenutku, ko se zdi, da se svet postavlja na glavo in da so meje med še včerajšnjimi demokracijami in potencialnimi avtokracijami vse tanjše. Biti sociolog ali sociologinja v času digitalne atomizacije, ekoloških kriz, globalnih migracij, polarizacije javnosti in erozije zaupanja v znanost pomeni delovati zdaj. A tudi delovanje zdaj terja svoj čas. Treba je reagirati – a ne brez premisleka. Treba si je – vzeti čas.

Prihodnost sociologije – če želi ostati družbeno relevantna – bo zahtevala prav tisto, kar je Sekcija za sociologijo časa vedno znova udejanjala: večgeneracijski dialog, metodološko raznolikost, etično občutljivost in vsebinsko odprtost. Še več – v središču njenega delovanja je bil poskus ponovne afirmacije sociologije kot refleksivne in kritične vede, ki ni zgolj opazovalka, temveč soustvarjalka družbenih procesov. Publikacija pred nami je zato več kot dokument preteklega delovanja. Je manifest možnosti, ki jih odpira skupinsko intelektualno delo, ko temelji na medsebojnem spoštovanju, želji po razumevanju in odprtosti za kompleksnost družbenih pojavov.

Hvala ... za vaš čas!

Prof. dr. Roman Kuhar,
predsednik Slovenskega sociološkega društva

Zdravko Mlinar in Majda Pahor

2. Izhodišča in izzivi za sociologijo časa

Pričujoča publikacija je zbir raznorodnih, a povezanih dokumentov. Rdeča nit njenega sporočila je predstavitev nekaterih vidikov sociologije časa, kot smo se z njimi ukvarjali v okviru sekcije Slovenskega sociološkega društva v prvih štirih letih njenega delovanja, v obdobju od začetka leta 2018 do konca leta 2022.

Kot izhodišče za ustanovitev in delovanje sekcije za sociologijo časa je možno izpostaviti zlasti dve:

1. Bolj pragmatično vzeto je šlo pri tem za izzive in nadaljevanje delovanja na osnovi knjige *Kakšna sociologija? Za kakšno družbo?* (2016), ki jo je zasnoval in uredil Zdravko Mlinar. V njej je predstavil pričevanja pridobljenih osebnih izkušenj 120 starejših sociologin in sociologov, ki so odgovorili na tri vnaprej zastavljena vprašanja:

1. Katero svoje sociološko spoznanje in delovanje bi lahko poudarili kot najpomembnejše, tako, ki je doseglo zaželen odziv v teoriji ali praksi (s primerom)?
2. Ali lahko navedete kako svoje pomembno sociološko spoznanje ali delovanje, ki takega odziva ni doseglo?
3. Kaj najbolj ovira uveljavljanje socioloških spoznanj in delovanj – na vašem področju delovanja – v praksi?

Z njihovimi odgovori smo dobili zelo zgoščen vpogled v delovanje in preokupacije naših kolegic-ov, kar je bil hkrati tudi že izziv za nadaljevanje. Dajali smo prednost (naj)starejšim v pričakovanju, da bodo prav ti, ki jih bomo verjetno najprej izgubili, tu še našli mesto, da predstavijo svoje življenjske probleme, dosežke, izkušnje. Hkrati pa naj bi s knjigo odpirali prostor za mlajše generacije. Ta širši časovni razpon pa nas je spodbujal, da smo v skupini Aleksandra Hoivik, Štefan Huzjan, Ciril Mezek, Zdravko Mlinar, Majda Pahor, Emil Milan Pintar in Božo Truden prišli do predloga o poimenovanju – sociologija časa. To je v Sloveniji sicer zadevalo nekakšno praznino. Vendar so v teh okvirih prepoznavali svoje preteklo delovanje in identiteto kar številni kolegi-ce, ki so pred tem sociološko delovali na vsebinsko bližnjih področjih.

Podkrepitev smo dobili v svetovni literaturi, še zlasti v delu Barbare Adam z naslovom "*Time and Social Theory*", 1994, Oxford, Polity, za katero je prejela številna priznanja. Njena knjiga nas prepričuje, da je čas ključni del družbene teorije in obravnave problemov, ki izstopajo kot osrednji za razumevanje današnjega sveta.

2. Drugo, bolj akademsko in disciplinarno izhodišče, ki smo ga vsaj nekateri od udeležencev imeli v mislih, pa je upoštevalo, da je v delovanju Slovenskega sociološkega društva že aktivno področje urbane in ruralne ter kasneje - prostorske sociologije. Raziskave, ki smo jih opravljali

za potrebe v praksi, npr. v Novi Gorici, pa so terjale bolj celostno, vsakdanjo in življenjsko celostno prostorsko-časovno obravnavo (tako kot npr. že v knjigi Z. M. *Humanizacija mesta*, 1983). Drugi primer takšne bolj celostne obravnave, ki vsaj implicitno vključuje sociologijo časa, predstavljata dve knjigi z naslovom "*Izzivi občanskega raziskovanja, Izkušnje in pričakovanja iz Žirov in od drugod*", 2022.

V okviru delovanja sociološkega društva je bila torej še praznina, če naj bi s prostorsko-časovnega in vsebinskega vidika celostno pojasnjevali in tudi predvidevali spremembe v naprej. Ob tem, ko so sociologi-nje, ki so delovali v praksi, že izražali svojo kritiko letnih srečanj SSD (npr. tistega v Martuljku) v smislu, da na njih prevladujejo zelo splošne razprave, ki ničesar ne morejo dati tistim, ki delujejo v praksi, smo lahko prepoznavali, da moramo večjo pozornost posvečati povezovanju teorije in prakse. To pa presega ozko disciplinarne obravnave. Tudi sociologija časa naj bi bila le ožji vidik, ki se vključuje v bolj celostno obravnavo družbenih sprememb.

Navedeno je predstavljalo izhodišče za dvoje prispevkov, predstavljenih v tej publikaciji. V prvem je Majda Pahor prikazala zasnovo, organizacijo in delovanje Sekcije za sociologijo časa v letih od 2018 do 2022. V drugem pa Zdravko Mlinar zgoščeno slikovno predstavlja izbrane teme (power point), ki tematiko sociologije časa približajo spreminjajočim se razmeram v Sloveniji.

Majda Pahor

3. Zasnova, organizacija in delovanje Sekcije sociologije časa pri Slovenskem sociološkem društvu od 2017-2022

Sekcijo sem vodila od ustanovitve januarja 2018 do decembra 2022, in na to obdobje se nanaša prispevek. V prvem delu je predstavljena organizacija našega delovanja, v drugem predstavitev srečanj članov_ic (in povabljenih) tako face-to-face kot on line v času pandemije, in v tretjem sodelovanje sekcije na letnih srečanjih SSD, na osnovi ohranjene dokumentacije.

Ustanovitev sekcije je bila odobrena v januarju leta 2018 s strani predsedstva SSD na predlog iniciativne skupine. Ime Sekcija sociologije časa je bilo izbrano po tem, ko se ustanovitelji nismo želeli poimenovati kot upokojeni_e sociologi_nje, take sekcije ima sicer večina strokovnih društev, ampak smo z imenom želeli opredeliti vsebino dela. Po daljših razpravah smo se strinjali, da nas zanimajo časovni poteki pojavov, in je koncept, ki jih pokriva, družbeni čas v različnih dimenzijah in vidikih, od tu ime Sekcija sociologije časa. Sekcija je delovala na svojih rednih srečanjih ter s pripravo dogodkov na letnih srečanjih SSD. Logistično podporo nam je omogočil akademik Zdravko Mlinar z uporabo prostorov na SAZU in njihove pomoči ter sodelovanjem ge. Ane Batič. Tako so v tem obdobju vsa srečanja sekcije, razen enega potekala v prostorih SAZU v Ljubljani. Delovanje sekcije je bilo večkrat predstavljeno v medijih.

1. Ustanovitev sekcije, opredelitev zasnove in področij ter organizacija delovanja

18. 3. 2018 je sekcija imela ustanovni sestanek na SAZU s 26 udeleženci. Majda Pahor je predstavila potek nastajanja sekcije in pet delovnih področij, kot jih je oblikoval iniciativni odbor. Zdravko Mlinar je poglobljeno osvetlil idejo in namen delovanja sekcije. Dogovorili smo se, da sekcijo vodi Majda Pahor, tajniške posle pa opravlja Aleksandra Hoivik. Delo sekcije je bilo sprti načrtovano v organizacijskem odboru v sestavi: Majda Pahor, Aleksandra Hoivik, Emil Milan Pintar, Ciril Mezek, Judita Ledić, Mirjana Ule in Štefan Huzjan. Seje organizacijskega odbora, okvirno enkrat na mesec, so bile odprte za vse člane_ice. Organizacijski odbor je pripravljajl načrt in izvedbo posameznih srečanj v sodelovanju s povabljenimi tematskimi koordinatorji. Aleksandra Hoivik je vodila sezname članov, urejala dokumentacijo in skupaj z Majda Pahor pisala zapisnike.

Članstvo sekcije je nihalo; npr. na dan 10. 6. 2019 je bilo 59 kolegov in kolegic, ki smo jih preko elektronske pošte obveščali o dogodkih v okviru Sekcije sociologija časa. Število uradnih članov sekcije, kar pomeni, da morajo biti člani Slovenskega sociološkega društva, je bilo manjše (26). Po smeri izobrazbe udeleženci srečanj naše sekcije niso zgolj sociologi in sociologinje, ampak tudi drugih, predvsem družboslovnih smeri. Udeležencev srečanj sekcije, tako na SAZU kot med pandemijo na zoomu je bilo med 10 in 25.

29.5.2018 smo v organizacijskem delu prvega letnega srečanja v Škofji Loki razpravljali in sprejeli program dela. Opredelili smo vlogo sekcije v SSD in vrednostna izhodišča ter predvidena okvirna področja delovanja. Zapisali smo tudi načine delovanja in poudarili vključevalnost ter odprtost sekcijiskih dejavnosti. Uvodoma smo se oprli na točko programa SSD, ki pravi: *„Želimo graditi na bogastvu znanja in izkušenj članic in članov, ki so ustvarjali naše društvo in prispevali k njegovem razvoju skozi pretekla desetletja. Zato bomo posebno skrb posvetili vidnosti in sodelovanju izkušenih članic in članov društva.“* (program SSD 2017-19)

Dogovorili smo se, da naj »sekcija povezuje sociologe in sociologinje, ki jih osebno in strokovno zanima pojav časovnih potekov in dolgoživosti v družbi z različnih vidikov:

- retrospektiva, refleksija in teorija v sociološkem delovanju;
- življenjski ciklusi, dolgoživost, medgeneracijski odnosi, zdravje in učenje;
- dolgoročni (razvojni) procesi, usmerjanje, planiranje;
- identiteta in profesionalizacija sociologije, regionalne aktivnosti, posredovanje znanja mlajšim sociologom in sociologinjam;

Predvideli smo, da bo sekcija vključevala predvsem člane in članice, ki imajo za sabo že dolgo delovno izkušnjo, dobrodošli pa so tudi mlajši kolegi in kolegice, ki jih tematika sekcije zanima. Zajemala bo tako strokovno delovanje na svojih področjih kot društveno komponento medsebojne podpore in druženja. V strokovnem smislu bo delovala na prispevku k

reintegraciji sociologije in njeni samorefleksiji ter splošni družbeni refleksiji, sodelovala pri zgodovinskem pregledu slovenske sociološke in širše družboslovne misli ter se odzivala na problematiko dolgoživosti v njenih različnih dimenzijah. Delovala bo kot podporno omrežje članov in članic s promocijo prispevkov in uspehov članov sekcije ter krepitevijo profesionalne etike in organizacijo druženj.

Vrednostno izhodišče našega ukvarjanja z družbenimi pojavi je predpostavka vključujoče družbe, kjer lahko vsak posameznik in skupina prispeva k skupnemu dobremu in imajo vsi dostop do podpornih mehanizmov in struktur. Različni interesi in potrebe so predmet odprte, svobodne javne razprave, kjer se skozi posvetovanja in dogovarjanja iščejo najboljše rešitve» (materiali srečanja v Škofji Loki, 2018).

2. Srečanja sekcije

29. 5. 2018, Škofja Loka: **IZZIVI DRUŽBENEGA ČASA** (strokovni del srečanja)

Koordinatorica: Majda Pahor

Uvodni prispevki:

- Majda Pahor: Dolgoživost: življenjski ciklusi, medgeneracijski odnosi, zdravje in učenje
- Janez Štebe: Razsežnost časa in Arhiv družbenih podatkov
- Valerija Korošec: Zakaj v Sloveniji nujno potrebujemo alianso za UTD zdaj?
- Zdravko Mlinar: Uvod v prepoznavanje časovno-prostorske organizacije družbenega življenja
- Emil Milan Pintar: Prehlajeni predmet sodobne slovenske zgodovine
- Mojca Novak: Planiranje je odpiranje prostora za nepredvidene dogodke
- Rastko Močnik: Nekaj tez o sedanjih nalogah sociologije
- Jan Makarovič: Dolgoživost: problem ali priložnost

6. 11. 2018: SOCIOLOGI_NJE IN NJIHOVA IDENTITETA V SODOBNI (SLOVENSKI IN ŠIRŠI) DRUŽBI

Koordinator: Anton Kramberger - uvodne misli

Uvodni prispevki:

- Ana Barbič: Interdisciplinarnost v raziskovanju in poučevanju na univerzah in inštitutih (osebne izkušnje)
- Anton Prosen (osebne izkušnje)
- Rastko Močnik: Sociologinje in sociologi ter njihova identiteta v sodobni (slovenski in širši) družbi
- Zdravko Mlinar: Profesionalna in poklicna identiteta sociologije ter njeno poslanstvo
- Judita Ledić: Razmišljanje o socioloških izzivih (samo pisno)
- Ciril Mezek.: Sociologi in identiteta. Sociologija in slovensko zdravstvo
- Drago Kos: Sociologi_nje in njihova identiteta v sodobni družbi
- Ciril Klanjšček: O moji lastni profesionalni identiteti (samo pisno)
- Majda Černič Istenič: Sociologi_nje in njihova identiteta v sodobni družbi

- Maca Jogan: Redukcionizem v sociološkem pojasnjevanju pojavov

4. 12. 2018: **DOLGOŽIVOST V SLOVENIJI**

Koordinatorica: Majda Pahor (uvodne misli)

Uvodni prispevki:

- Mirjana Ule: Sprememba življenjskih potekov in dolgoživa družba
- Ana Krajnc: Dolgoživost – značilnosti in izzivi – izhodiščne teze
- Zdravko Mlinar: Sociologija časa in spoznavni okviri dolgožive družbe
- Majda Pahor: Zdravje starejših

14. 1. 2019: **REHABILITACIJA DRUŽBENEGA PLANIRANJA**

Koordinatorica: Mojca Novak (uvodne misli)

Uvodni prispevki:

- Pavel Gantar, Zdravko Mlinar: Planiranje in usmerjanje družbenih sprememb: sociološka retrospektiva in refleksija
- Pavel Gantar: Rehabilitacija družbenega planiranja
- Valerija Korošec: Rehabilitacija družbenega planiranja. Kje so sociologi? Ali jih pri družbenem planiranju kaj pogrešamo? Primer UMAR RS
- Zdravko Mlinar: Časovno sociološka spoznanja in usmerjanje družbenih sprememb
- Matjaž Hanžek (samo ustni prispevek)
- Mojca Novak: Planiranje je odpiranje prostora za nepredvidene dogodke ali odgovornost za sprejemanje strateških odločitev

26. 2. 2019: **RETROSPEKTIVA SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA IN NJEGOVIH UČINKOV. SLOVENIJA V JUGOSLAVIJI IN DANES**

Koordinator: Niko Toš

Uvodni prispevki:

- Niko Toš: Sociološko empirično raziskovanje v Sloveniji - beležke raziskovalca
- Anuška Ferligoj: Razvoj družboslovne metodologije in statistike pred osamosvojitvijo Slovenije in po njej
- Emil Milan Pintar: Sociologija v Sloveniji in Jugoslaviji (subjektivni pogled na vzpone in padce)
- Zdravko Mlinar: O vlogi empiričnega sociološkega raziskovanja

26. 3. 2019: **O (NE) POVEZOVANJU RAZNOVRSTNOSTI V ZNANOSTI IN DRUŽBI. OD INDIVIDUALNIH ZAPISOV K PREPOZNAVANJU TEMELJNIH VPRAŠANJ SOCIOLOGIJE KOT ZNANOSTI IN STROKE** (Kritične (samo-)refleksije ob zborniku »Kakšna sociologija? Za kakšno družbo?«)

Koordinator: Zdravko Mlinar (uvodne misli)

Uvodni prispevki:

- Frane Adam : Kaj smo in česa nismo raziskovali? In s kakšnimi učinki?
- Matjaž Hanžek: Celostno in/ali sektorsko : sociologi in ekonomisti v usmerjanju družbenih sprememb

- Sonja Kump: Kritična refleksija mojega delovanja v institucionalnih in disciplinarnih okvirih ljubljanske univerze
- Stojan Sorčan: Akademsko izključevanje inovativnih potencialov
- Srečo Dragoš: Problematičnost sektorske regulacije

16. 4. 2019: **KRIZA ETIKE PROFESIONALIZMA V ZDRAVSTVU: SOCIOLOŠKA REFLEKSIJA**

Koordinatorja: Majda Pahor, Ciril Mezek

Uvodni prispevki:

- Mirjana Ule: Razmislek o prehodu od defenzivne k refleksivni etiki v medicini
- Ciril Mezek: Ali sociologija odgovarja na odprta vprašanja etike in profesionalizma v zdravstvu?
- Majda Pahor: Kam onkraj krize (etike) profesionalizma in kako
- Emil Milan Pintar: Kriza etike profesionalizma v zdravstvu

Kot diskutanta sta se pridružila gosta Dušan Keber (javno zdravstvo) in Boštjan Žekš.

14.1. 2020: **VPLIV TEHNOLOGIJE NA PRIHODNI RAZVOJ SLOVENIJE**

Izhodišče razprave je bilo besedilo »Slovenska sociologija v preučevanju družb prihodnosti« Staneta Saksida. Isto področje sta obravnavala koreferata Emila Milana Pintarja in dr. Mojce Novak (Prazni vmesni prostori v slovenski sociologiji). Pri tem so se opirali na obravnave te tematike v Inštitutu za sociologijo, ki so zadevale smernice za prihodnost Slovenija 2000. Na srečanje so bili povabljeni tudi nekateri drugi ugledni strokovnjaki s področja, kot Jože Mencinger, Pavle Sicherl, Andrej Srakar.

10.3.2020: **UNIVERZALNI TEMELJNI DOHODEK V SVETU IN SLOVENIJI, OD IDEJE DO MIKROSIMULACIJE**

Koordinatorica: Valerija Korošec

Uvodni prispevki:

Igor PRIBAC je svetovno razširjeno idejo UTD v Sloveniji ponovno obudil leta 2003, v skladu s pristopom Philippa Van Parijsa kot urednik I. zbornika o UTD. V souredništvu z dr. V. KOROŠEC je pomagal koncipirati idejo UTD tudi v II. zborniku leta 2011. Širjenje ideje po svetu, predvsem pa v Evropi, vsa leta natančno spremlja in zagovarja na številnih dogodkih.

Tanja RENER je predstavila razvoj svojega pogled na idejo skozi svoj čas, skozi svoje prispevke v vseh treh zbornikih o UTD. Od globalne perspektive, s posebno empatijo do najmanj razvitih delov sveta, do parcialnih rešitev, s posebno skrbjo za najbolj ranljive dele družbe.

Srečo DRAGOŠ je predstavil razvoj ideje UTD skozi čas, kot avtor, prisoten v vseh treh zbornikih in kot urednik III. zbornika o UTD in kot senzibilni raziskovalec zgodovine socialne misli v Sloveniji ter vztrajni kritik neučinkovitosti slovenske socialne politike.

Valerija KOROŠEC je s pomočjo mikrosimulacijskega MEFISTO (EUROMOD) predstavila modelske rezultate uvedbe otroškega UTD v Belgiji, po vzoru algoritma, ki ga je uporabila in

zapisala v [Predlogu UTD za Slovenijo – zakaj in kako](#), leta 2010, in za kar je bila povabljena, da predstavi na konferenci UNICED in ILO, v Ženevi, leta 2019.

Mojca NOVAK je na srečanju sodelovala kot prva najavljena diskutantka.

OBDOBJE PANDEMIJE 2020/21

V obdobju pandemije so formalna in neformalna srečanja sekcije potekala na zoomu. Razpravljali smo o novi situaciji in možnostih njene refleksije. Dogovorili smo se, da bomo delili svoja opažanja družbenih odzivov na pandemijo. V ta namen smo odprli dva on line dokumenta, »Družbeno knjigovodstvo« in »Kako naprej«, kamor so članice in člani vpisovali odgovore na spodnja vprašanja:

Ali nam lahko opišete nekaj primerov ravnanj ljudi, organizacij, lokalne skupnosti ali pa države, ki jih z vašega zornega kota ocenjujete kot pozitivne v teh dneh, ko se v Sloveniji soočamo z epidemijo korona virusa.

Ali nam lahko opišete nekaj primerov ravnanj ljudi, organizacij, lokalne skupnosti ali pa države, ki jih z vašega zornega kota ocenjujete kot negativne v teh dneh, ko se v Sloveniji soočamo z epidemijo korona virusa.

Ali nam lahko opišete nekaj primerov osebnih doživljanj ljudi – tudi vas samih, ki jih opažate v teh dneh, ko se v Sloveniji soočamo z epidemijo korona virusa.

Analiza on-line komentarjev članov_ic sekcije je bila predstavljena na sociološkem srečanju 2020 v prispevku *Pogled pogleda* (Pahor, Kavčič 2020).

14. 12. 2020 **»POST-COVID SOCIOLOGIJA ZA POST-COVID DRUŽBO«**: kako zastavljati družbene podporne strukture, zlasti **zdravstvo** tako, da bodo sledile potrebam ljudi.

Uvodni prispevki:

1. Mirjana Ule: Etične dileme javnega zdravstva v času pandemije
2. Stane Andolšek: Kako reševati zdravstvo v času pandemije (in v času po njej)? (ter dodatno o malodušju in obupu)
3. Darka Podmenik: Od kod ideja, da lahko družina rešuje desetletne več-sektorske primanjkljaje? Družine v času korone.
4. Majda Pahor: Izkušnja z družbenimi podpornimi sistemi na Švedskem (posebej razvoj paliativne oskrbe)

V razpravi so se oblikovali naslednji zaključki:

Covid situacija je osvetlila šibke strani skrbi za zdravje v Sloveniji. Sistemska skrb za zdravje ni vedno utemeljena na strokovnih osnovah, ampak je rezultat igre moči in interesov različnih družbenih skupin. Znanje o tem, kaj zdravje vzpostavlja, vrača, ohranja, je zelo obsežno, vendar se pri sprejemanjih odločitev ne uporabljajo vedno. Za premike v etično in strokovno utemeljeno skrb za zdravje pa je odgovorna tako politika, da omogoča pretok znanja, naslavlja relevantne probleme in pri odločanju upošteva znanstvene podlage, kot tudi stroke, ki so dolžne znanstveno znanje »prevesti«, posredovati čim širše, ter državljanom s postavljanjem vprašanj, zahtevanjem odgovorov, z aktivnim delovanjem.

3. Udeležba sekcije na letnih srečanjih SSD

20. 10. 2018 **Družba in družbena gibanja: petdeset let po letu 1968**

OKROGLA MIZA SEKCIJE SOCIOLOGIJA ČASA

Prispevke so predstavili:

- Majda PAHOR: Predstavitev Sekcije sociologija časa
- Zdravko MLINAR: Red in spontanost
- Janez ŠTEBE, Sergeja MASTEN, Sonja BEZJAK: Predstave o svetu in času skozi čas
- Barbara LUŽAR: Medgeneracijsko sodelovanje v dolgoživi družbi – nuja ali izbira
- Jan MAKAROVICH: Generacijski in družbeni ritmi – nauk leta 1968
- Valerija KOROŠEC: HDI skozi čas

18. - 19. 10. 2019 **Znanost in družbe prihodnosti**

Sekcija je pripravila dva dogodka:

- Skupna seja Sekcije sociologije časa in sociologije znanosti (moderira Mirjana Ule)

Valerija Korošec: Diskurz neenakosti od znanosti do politike – multidimenzionalno in multidisciplinarno

Valerija Korošec: Krajšanje institucionaliziranega delovnika (službenega delovnega časa) med tehnološkim napredkom in rigidnostjo družbenih institucij.

Emil Milan Pintar: Znanost o družbenem razvoju (Sociološka izhodišča za razmišljanje o strategiji dolgoročnega razvoja Slovenije)

Ana Hafner: Avtomobilska revolucija 2030 – kako smo pripravljeni nanjo?

Barbara Lužar: Kvaliteta življenja v lokalni skupnosti in pomen socialnih vezi kot protiutež atomizaciji v družbi prihodnosti

Slavko Gaber, Veronika Tašner, Živa Kos: Prihodnost šol v družbah sprememb

- Okrogla miza Sekcije za sociologijo časa in Sekcije za sociologijo znanosti: SOCIOLOGIJA PRIHODNOSTI TER USMERJANJE ZNANSTVENIH IN DRUŽBENIH SPREMENB V 'POST-SOCIALISTIČNI' SLOVENIJI

Moderatorja: Zdravko Mlinar, Majda Pahor

Panelisti: Pavel Gantar, Andrej Kirn, Franc Mali, Zdravko Mlinar, Stojan Sorčan

7.11.2020 **Družbene neenakosti in politika** (zoom)

Moderatorka: Mirjana Ule

Sodelujoči:

Zdravko Mlinar: Kako presegati paradoks nemočnih ob izzivih korona krize?

Majda Pahor, Matic Kavčič: Pogled pogleda – analiza on-line komentarjev Sekcije sociologije časa v obdobju korona krize

Valerija Korošec: Neenakost spolov v Sloveniji, sistemski seksizem pred korono in po tem
Darka Podmenik, Maruša Gorišek: Strukturna mladinska brezposelnost v (pandemijski)
družbeni krizi

Otto Gerdina: O vlogi dolgčasa v starosti

23., 24.9 2021 **Pandemična družba** (zoom)

Okrogla miza o starizmu

OKROGLA MIZA: STARIZEM V ČASU COVIDA-19 Sodelujejo: Dušan Keber, Majda Pahor,
Zvezdan Pirtovšek, Denis Sahernik. Moderira: Otto Gerdina

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ČASA

Ana Hafner in sodelujoči: Analiza argumentov nasprotnikov cepiv proti covidu-19

Darka Podmenik, Boštjan Bajec: Slovenske družine v času Covid-19 pandemije

Mirjana Ule: Generacijske razlike v refleksivnosti in odpornosti v času Covida

Mojca Novak: Pozabljena socialna stratifikacija

Sanja Vrbovšek, Majda Pahor: Ali bodo prizadevanja za krepitev zdravja in zdravstveno
pismenost preživela covid čas?

2022: **Socioekološka transformacija**

OKROGLA MIZA: SPREMEMBE V ODNOSU MED SOCIOLOGIJO IN OKOLJSKO TEMATIKO
V ČASOVNI PERSPEKTIVI

Moderatorka: Majda Pahor

*Sodelovali: Valerija Korošec, Darka Podmenik, (Otto Gerdina), Ana Hafner, Aleksandra
Hoivik*

Zaključek

Iniciativnemu odboru ob močni osebni angažiranosti Zdravka Mlinarja je uspelo pritegniti pomembno število (starejših) sociologin in sociologov, ki so se poglobljeno, večina tudi pisno, pripravljali na predlagane teme, se udeleževali srečanj in razpravljali. Občasno so se nam pridružili tudi mlajši kolegi in kolegice; zanimiva je bila utemeljitev ene od njih: »Rada bi videla, kaj delajo tisti, ki jim ne bi bilo treba nič delati.«

Pobudnik ustanovitve sekcije, Zdravko Mlinar, je pomembno prispeval k vsem srečanjem. Za večino je pripravil poglobljene predstavitve različnih tematik, in zajemal tako iz svojega bogatega izkustva kot iz aktualnih problemov.

Na osnovi sekcijskih razprav je nastalo več novinarskih zapisov v tiskanih medijih (Delo, Sobotna priloga, Vzajemnost) in na spletnih straneh (SSD, Univerza za tretje življenjsko obdobje itd). Tudi nekateri člani ce so svoje prispevke javno objavili. Zapisi srečanj in nekateri prispevki (tisti, ki so jih avtorji oddali v pisni obliki) so shranjeni v arhivu sekcije, urejenem po zaslugi tajnice sekcije, zdaj žal že pokojne Aleksandre Hoivik.

Če zelo shematično preletimo pregled tem posameznih **srečanj sekcije**, vidimo, da so bila do neke mere pokrita izhodiščna področja.

- Sociologija

Razpravljali smo o različnih identitetah sociologov_inj v različnih okoljih v Sloveniji, o razvoju empiričnega sociološkega raziskovanja, obravnavali nekatera temeljna vprašanja sociologije kot znanosti in stroke, se dotaknili pomena prenosa sociološkega znanja na mlajše generacije in v obdobju pandemije odpirali tematiko »post-covid sociologije za post-covid družbo«.

- Družba in čas

Teme so segale od problematike razumevanja temeljnih dejavnikov družbenega razvoja do njegovega usmerjanja. Opozarjale so na zanemarjanje družbenega planiranja, tudi v luči naraščajočega vpliva tehnologije na prihodnji razvoj. Razprave so zadevale *razvojno problematiko, čas z vidika planiranja, preteklost, prihodnost*.

- Dolgoživost

Sodobna družba se prvič v zgodovini sooča z visokim deležem dolgo živečega prebivalstva, kar vpliva na življenjske poteke, procese učenja in značilnosti skrbi za zdravje, tako na ravni posameznikov kot skupin in skupnosti ter institucij. Načini odgovorov na nove situacije odsevajo protislovja sedanjosti.

Kar se tiče udeležbe sekcije in/ali njenih posameznih članov_ic na **letnih srečanjih SSD**, smo se nekoliko lovili med dvojim poslanstvom teh srečanj: po eni strani udeleženci_ke tam v svojih sekcijah predstavijo svoje (raziskovalno) delo v zadnjem obdobju, po drugi pa pripravijo prispevke, vezane na vsakoletno vnaprej najavljeno temo srečanja. Na prvem srečanju SSD, ki smo se ga udeležili (2018), smo predvsem predstavili idejo in področja naše nove sekcije, kasneje smo se poskušali zlasti navezovati na vodilno temo letnega srečanja iz našega vidika časovnih potekov.

Ta zapis na kratko in nepopolno predstavlja večletno delovanje nekaj desetih (starejših) sociologov_inj, kot je zapisano v računalniških datotekah in dveh fasciklih; naj bo izziv za bodoče raziskovalce razvoja sociologije in mogoče spodbuda za zastavljanje novih vprašanj o časovnih potekih in dimenzijah družbenih pojavov.

Zdravko Mlinar, Majda Pahor, Matic Kavčič

4. Predstavitve nekaterih obravnavanih tematik s področja sociologije časa

Ta del vsebuje nekaj izbranih slikovnih predstavitev s srečanj sekcije. Materiala s srečanj je zelo veliko, tu so predstavljena le nekatere teme, predvsem kot primer in prikaz našega dela in tematik, ki smo jih obravnavali.

Na tem mestu torej sledijo:

4.1 Zdravko Mlinar: Uvod v prepoznavanje časovno-prostorske organizacije družbenega življenja

SSD, Sekcija za sociologijo časa, Izzivi družbenega časa, Škofja Loka, 9.5.2018

Obravnava dolgoročnih (razvojnih) sprememb: retrospektive in perspektive

Čas kot prikrita, latentna razsežnost družbenih sprememb.

Razvojna dialektika enotnosti nasproti v različnih konceptualizacijah. Moč in nemoč akterjev.

Našo pozornost osredotočamo na prehajanje iz preteklosti v sedanost in prihodnost.

Življenjski ritmi in ciklusi v družbenem in fizičnem okolju, odnosi med generacijami in dolgoživa družba.

4.2 Zdravko Mlinar: Profesionalna in poklicna identiteta sociologije ter njeno poslanstvo

SSD, Sekcija za sociologijo časa, Sociologi_nje in njihova identiteta v sodobni slovenski in širši družbi, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 6.11.2018

Identiteta implicira različnost in kontinuiteto.

Sociologija je najbolj vključujoča in povezujoča, saj presega prostorsko, časovno, sektorsko in hierarhično zamejenost v spoznavnem procesu in v družbi.

Ta proces se umešča med konkretno in abstraktno ter aktivno in reflektivno znanje; med scientizacijo družbe in socializacijo znanosti.

Vključuje tako instrumentalno kot reflektivno znanje akademskega in zunaj akademskega občinstva. Pri tem je treba upoštevati tako njeno katalitično kot tudi emancipatorno poslanstvo.

4.3 Zdravko Mlinar: O vlogi empiričnega sociološkega raziskovanja v spreminjajočem se družbeno-političnem kontekstu

Med izkušnjami in pričakovanji, SSD, Sekcija za sociologijo časa, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 26.02.2019

Najprej zastavljam vprašanje, kako sociologi_nje vrednotimo lastno preteklost; kaj oz. v čem nas preteklost bogati in kaj bremeni, omejuje, upočasnjuje ali preprečuje sprejemanje novega. Kaj zavestno ali nezavedno prevzemamo ali zavračamo, izgubljam? Kako ideološka zamejenost pogojuje absolutizacijo, poveličevanje in izključevanje, zapostavljanje? Razkrivanje prikrite slojevitosti v smislu intrakategorialnega povezovanja višjih slojev. Demokratizacija kot preseganje enosmernih komunikacij in krepitev vzratnih vplivov. Zaostajamo v raziskovanju »tihega«, »latentnega« znanja in korporativno prikrivanih interesov.

Nizka receptivnost in absorpcijska zmožnost v okvirih majhnega naroda.

Nove možnosti vključevanja vse širšega kroga laikov. Uporabniki naj bi se vse bolj vključevali že od samega začetka raziskav ('prosumption', proraba).

V nadaljevanju na kratko predstavljam še nekatere teme, ki so bile obravnavane v okviru sekcije in na drugih srečanjih, celotne slikovne predstavitve pa se nahajajo v arhivu sekcije.

Odpiranje znanosti za izkustveno znanje: prebivalci kot (lokalni) raziskovalci. Pristopno prepoznavanje relevantnih komponent 'nepoklicne znanosti' (citizen science), Slovensko sociološko srečanje 2019: Znanost in družbe prihodnosti, Bled, 18.-19. 10. 2019, okrogla miza: Prostor, vsakdanje življenje in družba (Prostorska in okoljska sekcija)

Gre za pristopno prepoznavanje relevantnih komponent 'nepoklicne znanosti' (citizen science). Na osnovi ozaveščanja o napačnem apriornem kategorialnem (iz)ločevanju znanosti vs. neznanosti.

Prispevek laikov s prevzemanjem enostavnejših opravil in osredotočenost znanstvenikov na obvladovanje večje kompleksnosti.

Razlikovati med agregiranjem in posploševanjem.

Citizen science vključuje zbiranje in obdelavo podatkov, razširjanje rezultatov, analizo in interpretacijo v raziskovanju.

Preseganje pozitivistične prakse s kvalitativnim in akcijskim raziskovanjem. Nepoklicna (občanska) znanost terja preprostejša metodološka orodja.

Vizualno: antropologija in sociologija – nazornost in siromašenje.

Od prevladovanja preteklosti k iskanju povezanosti med preteklostjo in prihodnostjo.

Zapostavljenost družboslovnih vsebin: šola v naravi.

Občansko raziskovanje med profesionalizacijo in podružbljanjem znanosti, posvet "Izzivi občanskega raziskovanja", Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 12.04.2023

Ne zamejimo se na samoumevno podaljševanje starega, hkrati pa ne načenjajmo vse na novo!

Sociologija kot najbolj vključujoča in posplošujoča družboslovna disciplina presega ločnice in zamejenost na časovno, prostorsko in hierarhično razsežnost.

Le v povezanosti celote razkrivamo njeno enostranost in protislovnost.

Podrobno – abstraktno ter kratkoročno – dolgoročno.

Konfliktna dinamika integracije raznovrstnosti.

Enotnost nasprotij: vse več skupnega in različnega.

Zamejenost na preteklost in graditev za prihodnost.

Univerza za tretje življenjsko obdobje (v Ljubljani) je: izziv za emancipatorna prizadevanja žensk.

Od prostora krajev k prostoru tokov.

Presegamo profesionalne /sektorske ločnice in zamejitve.

Hierarhična razsežnost, model tangencialne koalicije.

Global studies and dialectics of social change, The annual conference of the Global Studies Association, Centre for Global and Transnational Politics, Royal Holloway, University of London, 2nd - 4th September 2009

Global social transformation and the role of social sciences, Montenegrin Academy of Science and Arts, World Academy of Art and Science; European Academy of Science and Arts, The Global Roundtable, international Conference Globalism vs. Nationalism, Podgorica, 2.-3.11.2017

Emancipatorna perspektiva terja preseganje binarnosti: nacionalno – globalno.

Dialektika enotnosti nasprotij: diversifikacija – homogenizacija in hegemonizacija – opolnomočenje.

Izbrana vprašanja: od determinizma k probabilizmu, kritika progresivizma, konec regularnosti?

Od mednarodnih k transnacionalnim migracijam.

Krepitev mobilnosti naprej od logike »zero sum game«, več skupnega in večja različnost.

Integralna, segmentarna in individualna mobilnost.

Ob splošnem povečevanju migracij ljudi, večja v razvitih državah.

Zgodovinski proces: nacionalno osamosvajanje in trans-nacionalno povezovanje.

Hitrejša krepitev človekovih pravic kot vloge njihovih držav.

Globalna preučevanja in dialektika družbenega spreminjanja (Global studies and dialectics of social change)

Globalizacija in njena nasprotja. Holistični in individualistični pristopi.

Ne gre le za binarna razlikovanja, ampak za dialektični proces, ki vključuje tako medsebojna prežemanja kot tudi izključujoča nasprotja.

Globalna preučevanja so dostikrat enostransko zamejena na linearne in enosmerne procese družbeno-prostorskega spreminjanja.

Pogosto pa prihaja do reifikacije holistične predstave o družbeni realnosti z izključevanjem avtonomije konstitutivnih delov (akterjev, posameznikov).

Drugi ekstrem pa predstavlja atomistično razumevanje družbe kot agregata posameznikov brez lastnih regularnosti.

Podružbljanje kot sinonimno z globalizacijo je bilo kompromitirano na Vzhodu; individualizacija pa ni bila sprejeta (za Levico) na Zahodu.

Lokalna identiteta ni nujno izključujoča; ne gre preprosto za prehod od identiteta kot otoka k identiteti kot križišču.

Pozornost zasluži privrženost globalni kreativni družbi.

4.4 Majda Pahor, Matic Kavčič: Pogled pogleda: analiza on-line komentarjev Sekcije sociologije časa v obdobju korona krize

Ko je koronakriza prekinila redna srečanja sekcije, so se ta preselila na splet. Komunicirali smo preko zooma in maila. Da bi vzpostavili sprotno refleksijo dogajanja, smo odprli dva on-line dokumenta, v katerega so svoja opažanja, zaznavanja in komentarje vpisovali člani in članice sekcije. Prvi je imel naslov *Družbeno knjigovodstvo*, bil odprt od 20.3. do 28.4. 2020 in je imel namen beleženje dogajanja, drugi pa *Kako naprej*, odprt od 21.4. do 28.5.2020, namenjen razmišljanjem o post koronskem razvoju družbe in sociologije. Slikovna predstavitev povzema ugotovitve kvalitativne analize objav. Skušali smo odgovoriti na vprašanje, kako se slovenske sociološke konverzacije vpisujejo v mednarodni sociološki prostor, ob odsevanju lokalnih razmer.

Sekcija SSD
za sociologijo časa:
1. Letno srečanje,
Škofja Loka, 29.5 2018:
Izzivi družbenega časa

UVOD V PREPOZNAVANJE
ČASOVNO-PROSTORSKE ORGANIZACIJE
DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA

Zdravko Mlinar

•

• 1

SOCIOLOGI/NJE SE VRAČAMO V ŠKOFJO LOKO

V ŠESTDESETIH LETIH
SODELAVCI INŠTITUTA ZA SOCIOLOGIJO IN FILOZOFIJO, iz Ljubljane

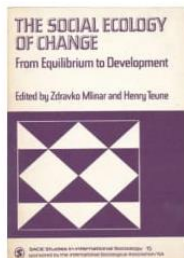
Na sindikalnem izletu, za gradom, v ospredju Jože Goričar in Boris Ziherl

•

• 2

V SEDEMDESETIH LETIH

UDELEŽENCI MEDNARODNE DELAVNICE „SOECO“, 1976

•

• 3

V OSEMDESETIH LETIH, ,ZIHERLOVI DNEVI' V ŠKOFJI LOKI/LJUBLJANI V ORGANIZACIJI FSPN

PREVLADUJOČA TEMATIKA: DRUŽBENE SPREMEMBE, RAZVOJ

	BORIS ZIHERL KOT MARKISTIČNI MISLEC
1979	RAZVOJ FSPN IN SOCIALISTIČNA SAMOUPRVNA PRAKSA
1980	USMERJANJE DRUŽBENEGA RAZVOJA
1981	ODGOVORNOST V SAMOUPRAVNI DRUŽBI
1982	OBVLADOVANJE IN PRERAČANJE KRIZNIH POJAVOV
1983	MARXOVA VIZIJA SOCIALISTIČNEGA RAZVOJA IN SODOBNI SOCIALIZEM
1984	EMANCIPACIJA V JUGOSLOVANSKI DRUŽBI
1985	MLADINA KOT DEJAVNIK RAZVOJA (MED PRETEKLOSTJO IN PRIHODNOSTJO)
1986	SPREMEMBE V SOCIALNIH STRUKTURI DRUŽBE
1987	SLOVENIJA V JUGOSLOVANSKI FEDERACIJI
1988	ZAOSTAJANJE SLOVENIJE IN JUGOSLAVIJE ZA RAZVITIM SVETOM
1989	SOCIALIZEM IN DEMOKRACIJA

Legenda:
Škofja Loka
(rumeno)

• DISKONTINUITETA: VSE TO V KATEGORIJI: „ODPISANA“ PRETEKLOST

• 4

K DANAŠNJEMU PROGRAMU OBRAVNAVE:

1. DOLGOROČNE (RAZVOJNE) SPREMEMBE: RETROSEPTIVNE IN PERSPEKTIVNE

IZZIV: ZAMEJENOST IN RAZŠIRANJE
PROSTORSKO-ČASOVNIH HORIZONTOV -

POLITIČNEGA MANDATA
PROFITNIH INTERESOV
„NIMBI“, DVOJNA VLOGA CIVILNE POBUDE

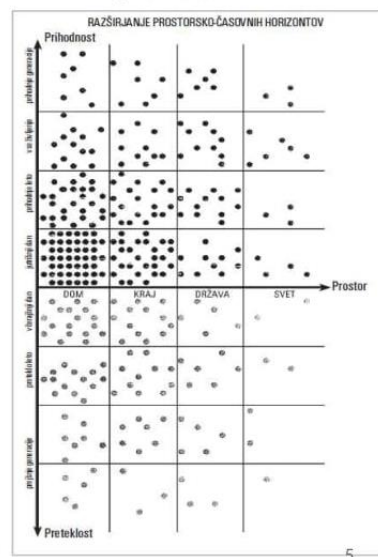
SPREMLJAMO:

- Spremembe v družbi kot celoti
- Spremembe v spoznavnem procesu/sociologiji

Naša preokupacija: *presepati* -

- PROSTORSKE
 - ČASOVNE
 - SEKTORSKE/DISCIPLINIRANE
 - HIERARHIČNE in zamejenosti
 - DO NARAVNEGA OKOLJA
- NAJBOLJ DOLGOROČNI PRAV EKOLOŠKI IZZIVI!

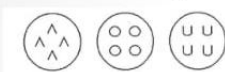
OSREDTOČENOST NA
TUKAJ IN DANES

•

VSE VEČ SKUPNEGA IN RAZLIČNEGA

I. Parohialna homogenost (znotraj) in razlike navzven

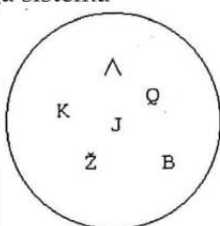
II. Podobnosti in razlike: prevladujoče identitete skupin, institucij

„mešane strukture“

III. Edinstveni akterji (posamezniki, pod-skupine) povezani
znotraj svetovnega sistema

edinstveno in
hkrati
veliko skupnega

•

• 6

ČAS, DRUŽBENE SPREMEMBE IN RAZVOJ

ČAS KOT **PRIKRITA, LATENTA** RAZSEŽNOST DRUŽBENIH SPREMEMB –

ZAPOSATVLJENA FENOMENOLOGIJA ČASA IN ZAZNAVANJE/UPOŠTEVANJE **VARIABILNOSTI** V TEKU ČASA.

KI JO PRIKRIVA KRONOLOGIJA, KOLEDARSKI IN URNI RED ENAKIH INTERVALOV

NAPAČNO ENAČENJE **SPREMEMB Z RAZVOJEM**

- LAHKO VELIKO SPREMEMB ZNOTRAJ ISTEGA SISTEMA

KAKO DANES RAZUMETI **MARXOVO 11. TEZO** O FEURBACHU?

NEPREPOZNANI **EMANCIPATORNI** POMEN ČASOVNO-PROSTORSKE ORGANIZACIJE DRUŽBE

DOMINANTNI ČASOVNI RED ZATIRA VSE ODPSTOPAJOČE

KONEC RAZVOJA ALI KONEC **LINERANORNOSTI** IN **„PROGRESIVIZMA“**

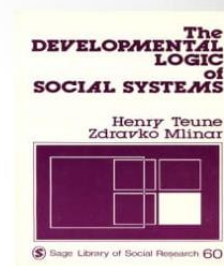
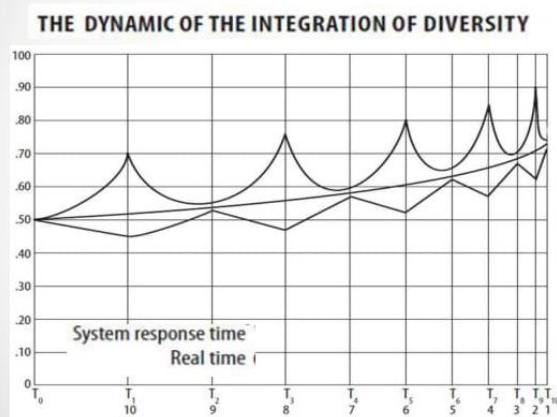
•

•7

„RAZVOJNA LOGIKA DRUŽBENIH SISTEMOV“ 1978

- V SISTEMSKEM JEZIKU: RELEVANTNOST PO 40 LETIH IN 6000 LET KITAJSKE ZGODOVINE

KONFLIKTNA DINAMIKA POVEČEVANJA RAZNOVRSTNOSTI IN NJENEGA POVEZOVANJA

TRIJE TIPI SISTEMOV:

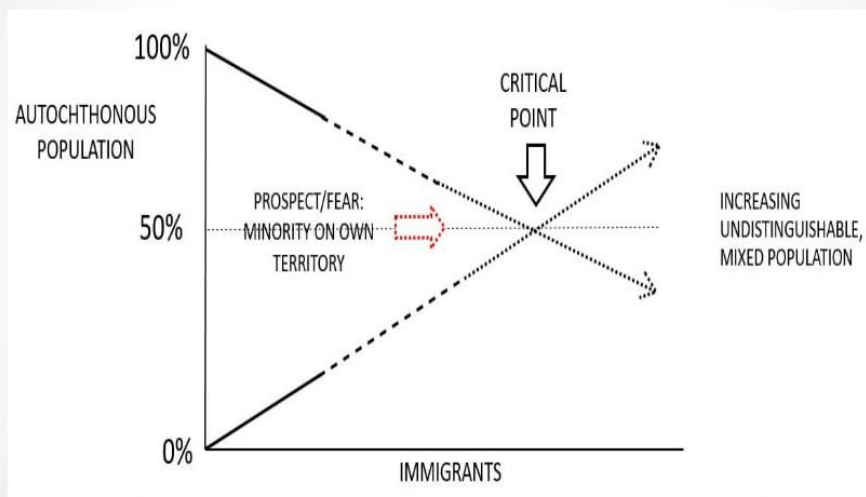
- KOACKSIJCKI
- INTERAKCIJSKI in
- TRANSAKCIJSKI SISTEMI

POVEČANA RAZNOVRSTNOST PREHODNO ZMANJŠA POVEZANOST, KAR TERJA DOLOČEN ČAS ZA POVEZANOST NA VIŠJI RAVNI, A ODZIVNI ČAS SISTEMA JE VSE KRAJŠI

•

•8

HETEROGENISATION OF POPULATION IN NATION STATES AS A PERCEIVED THREAT

Vir: Mlinar. 2017

● 9

STRAH IN ODPOR PRED RAZLIČNOSTJO ZAKAJ VEČDESETLETNO ISKANJE LOKACIJE ZA DŽAMIJO V LJUBLJANI?

Dialog:

Sociolog:
Drago Kos

Arhitekt
Grega Košark

SPREJEMLJIVEJŠE: IZOLIRANOST V OSREDNJEM DELU MESTA

● 10

TAKŠNO OGRAJEVANJE NE BO PREPREČILO
DOLOGOROČNE KREPITVE MULTI- IN INTERKULTURALIZMA

(NE)PREDVIDLJIVO: ENKLAVE, ‚MOZAIČNA DRUŽBA‘, ETNIČNA SEGREGACIJA,
‚GATED COMMUNITIES‘
NIČ OD TEGA NEKAJ DOKONČNEGA!

BISTEVNO SPET - **VPRAŠANJE ČASA** – GLEDE NA **DOLGOROČNO ZAKONITOST**
INTEGRACIJE RAZNOVRTSTNOSTI!

● 11

RAZVOJNA DIALEKTIKA ENOTNOSTI NASPROTIJ
v različnih konceptualizacijah

OSAMOSVAJANJE IN PODRUŽBLJANJE (tudi – podnaslov knjige
v Sloveniji kot enkratno dejanje!?)
Z. M. Protislovja
družbenega razvoja)

SOICOLOGIJA (mainstream) PA NE POZNA PODRUŽBLJANJA

‚NEUMEŠČENE‘ NOVE OBLIKE SKUPNEGA/DRUŽBENEGA

‚SHARING‘ ≠ DELITEV!

CO-WORKING
CO-HOUSING
CAR-SHARING itd.

INDIVIDUALIZAIJA – GLOBALIZACIJA

HOMOGENIZACIJA, HETEROGENIZACIJA

● 12

(NE)PREDVIDLJIVOST IN (NE)MOČ ČLOVEKA

KAKO KREPITI SAMOZAUPANJE IN MOČ AKTERJEV?

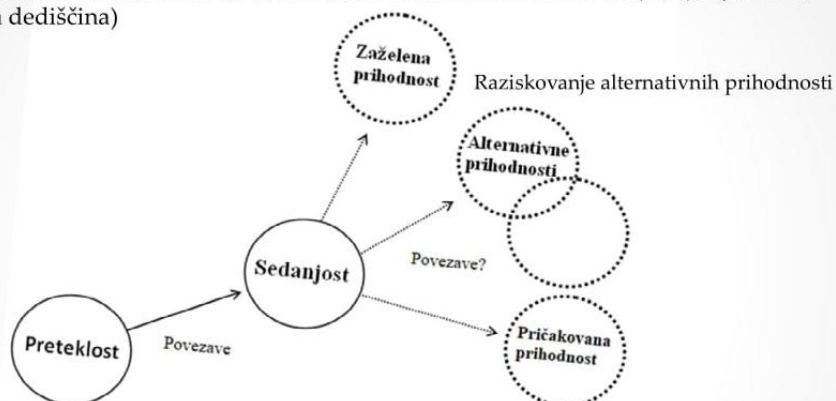
Od molitev/procesij za dež k strokovnim vremenskim napovedim

● 13

NAŠO POZORNOST OSREDOTOČAMO NA PREHAJANJE IZ PRETEKLOSTI V SEDANJOST IN PRIHODNOST

NERAZISKANA MERILA IN MEHANIZMI SELEKTIVNOST PREHAJANJA (snovna, nesnovna dediščina)

Vir: Abbott, J. (2005)

NAJVEČJE IZGUBE NA PREHODIH
MED DVEMA SISTEMOMA (tajkunstvo) TER
MED POSAMEZNIKOM IN KOLEKTIVITETAMI (arhivi, muzeji)
(tudi privatizacija javno financiranih korpusov podatkov)
PREDSTAVE IN PRIČAKOVANJA O PRIHODNOSTI.
POMEMBNO SO-ODLOČAJO SEDANJOST!
(KOMUNIZEM – VEČ KOT MILIJARDA LJUDI!)

● 14

ODNOS DO PRETEKLOSTI

	ZAVEDNO	NEZAVEDNO
SPREJEMANJE	Prepoznana kulturna dediščina (merila presojanja, vrednotenje, izbor)	Inercija preteklost kot legitimizacija preživelega
ZAVRAČANJE IZGUBLJANJE	CIVILIZACIJSKO ZAVRAČNJE nasilja, med narodi, medosebno, Nad ženskami	IZGUBLJANJE nediferenciran odnos do starega (vse v Vevče) Individualni/kolektivni spomin

• 15

RAZKRIVANJE NASILJA NAD ŽENSKAMI v prvi polovici 20. stoletja

Zunaj uradne znanosti, ustna zgodovina, prostovoljstvo

• 16

PRIDIGE VČASIH IN DANES

ZAKAJ SE PRIŽNICA DANES NE UPORABLJA?

SOCIOLOGIJA: PROCES DEHIERARHIZACIJE, OPOLNOMOČEVANJE

V PRETEKLOSTI

LOČEVANJE

PO SPOLU

PREMOŽENJSKO

DANES

MEŠANJE

• 17

VIZUALIZACIJA ČASA

SHRANJEVALNA FUNKCIJA PREHAJAN NA 'VIŠJE NIVOJE' DRUŽBE

!6

Pisarna pred časom

Danes: internet,
Google,
Wikipedia

Dnevna soba danes

Moderna arhitektura (Kako?)
Vključuje sociološko 'zgodbo'
(Zakaj?)

•

• 19

2. ŽIVLJENJSKI RITMI IN CIKLUSI V DRUŽBENEM IN FIZIČNEM OKOLJU, ODNOSI MED GENERACIJAMI IN 'DOLGOŽIVA DRUŽBA'

ASINHRONOST ŽIVLJENJSKIH CIKLUSOV DRUŽINE IN GRAJENEGA OKOLJA

GRADITEV DVODRUŽINSKIH HIŠ OB NEUPOŠTEVANJU PROCESA OSAMOSVAJANJA MLADIH (DOLGOROČNO TREND OSAMOSVAJANJA ODLOČILNEJŠI, SOBIVANJE V HIŠI LE V KRIZNIH SITUACIJAH)

IZZIV ZA OZAVEŠČANJE, SVETOVANJE!

NEIZKORIŠČENA STANOVANJA/STANOVANJSKE POVRŠINE – BREZ ODZIVA POLITIKE)

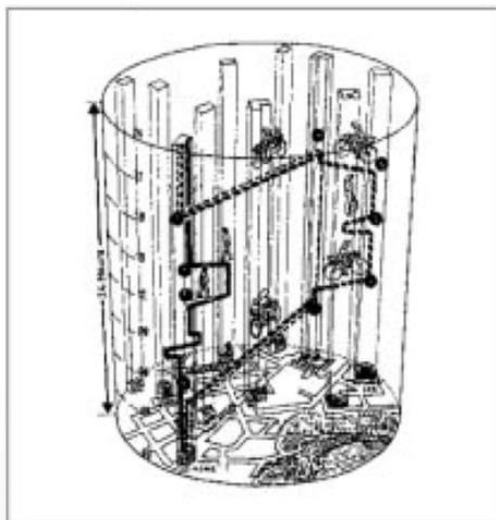
STARANJE, (NE)MOBILNOST IN ČAS NEIZKORIŠČENOSTI DOBRIN

•

• 20

REPETITIVNA DINAMIKA DNEVNE MOBILNOSTI: ČASOVNO-PROSTORSKIH POTI (prispevek časovne geografije)

KLASIČNI VZOREC INDUSTRIJSKE DOBE

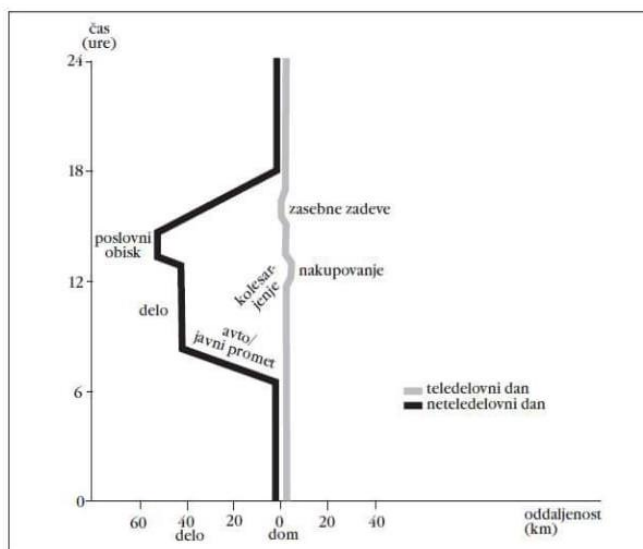

Vir: Gleerup 1976, 164

• 21

TELE DELO NA DOMU

Časovno prostorski vzorec delovnega dneva

Vir: Paul Drewe. (<http://www.transformatis.org/ro/drewe.htm>)

TELE DELO IN „MULTI-TASKING“ OB CELODNEM BIVANJU NA DOMU

Vir: Lindeen 2003

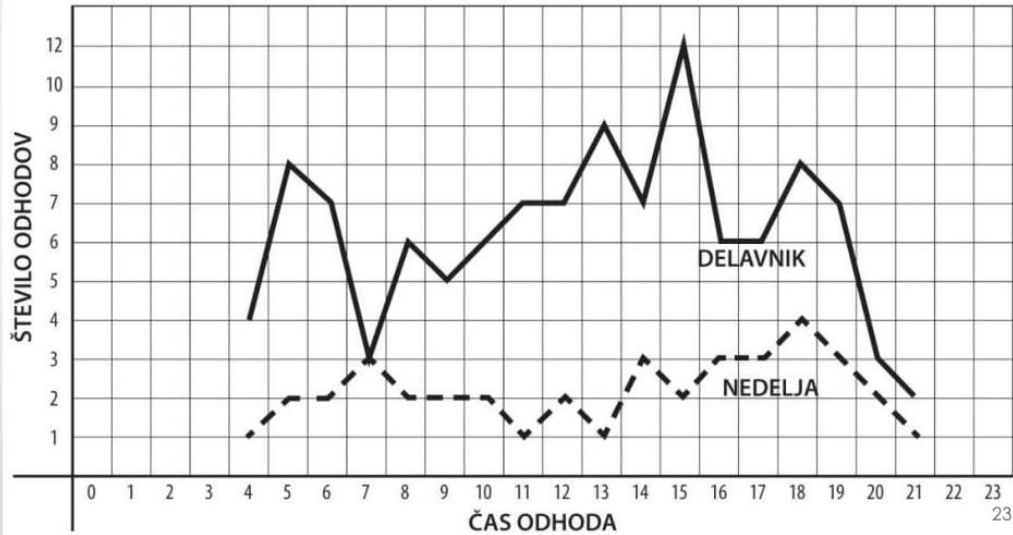
• 22

PONAVLJAJOČI SE DNEVNI RITEM
VSAK DAN ISTA ,SLIKA': 1.) OB DELAVNIKIH 2.) OB NEDELJAH

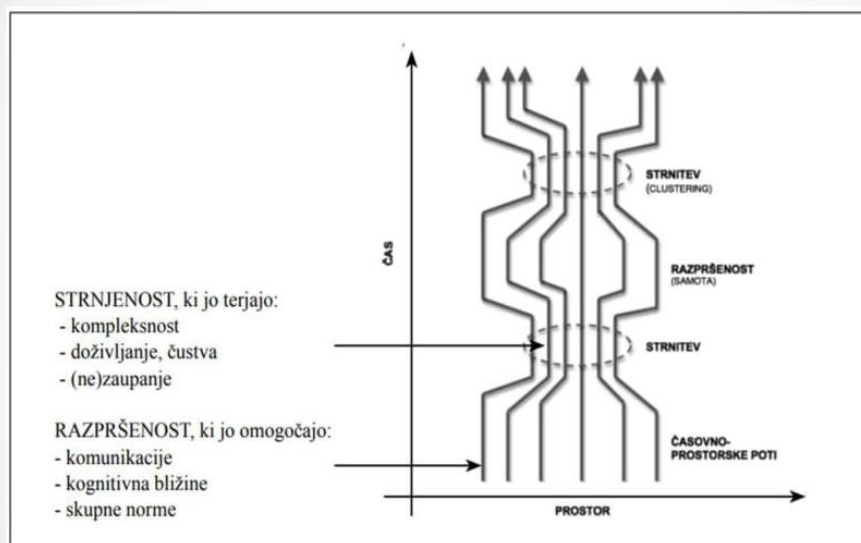
SINHRONOST, TERJA TOČNOST!

DINAMIKA ODHODOV AVTOBUSOV

Z avtobusne postaje Nova Gorica ob delovnikih in nedeljah po urah
(december 1982)

REGULARNOST I ZMENIČNE STRNJENOSTI IN RAZPRŠENOSTI
SODELUJOČIH V SOUSTVARJALNEM DELOVANJU

Vir: Mlinar, 2017

3.) DRUŽBENO/PROSTORSKO PLANIRANJE V TEORII IN PRAKSI: NEKDAJ, DANES IN V BODOČE

RETROSPEKTIVNA KONFRONTACIJA IZKUŠENJ IZ DVEH POLITIČNIH SISTEMOV

RAZSULO NA INSTITUCIONALNI RAVNI, HKRATI Z RAZŠIRANJEM PLANIRANJA NA RAVNI VSKADANJEGA ŽIVLJENJA (PODRUŽBLJANJE, EMANCIPATORNI PRISTOP)

ZAMEJENA STROKOVNOST IN KOMPLEKSNA STVARNOST (PREVLADA - EKONOMISTI, PRAVNIKI, ARHITEKTI)

„SLIKANJE PRIHODNOSTI IN/ALI MOBILIZACIJSKA VLOGA PLANIRANJA

ARHITEKTONSKO, URBANISTIČNO IN PROSTORSKO NAČRTOVANJE/PLANIRANJE
Prevlada forme, vzorcev, nad vsebino

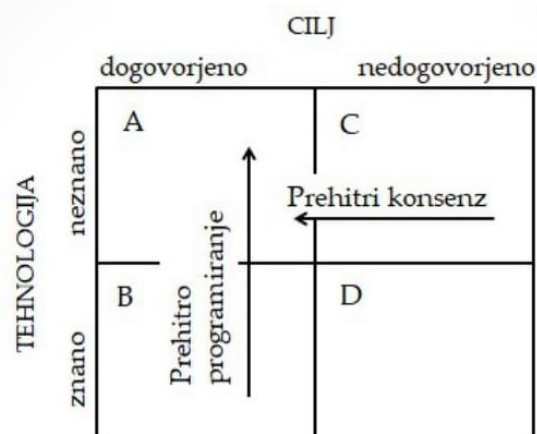
Ziherlovi dnevi 1981
(Ur. Z. Mlinar)

•

• 25

TEMLEJNO VPRAŠANJE: OBVLADOVANJE NEGOTOVOSTI!

Prehitro programiranje in prehitri konsenz

Vir: Christensen, S. K. (1985)

PARADOKS: NAJVEČJA PRIČAKOVANJA IN OSREDOTOČNOST NA NAJBOLJ MANIPULABILNE KOMPONENTE SISTEMA (PRAVNO-POLITIČNA SFERA) KI IMAJO RELATIVNO (NAJ)MANJ DOLOČUJOČ IN POJASJEVALNI POMEN

•

• 26

4. KRIZA PROFESIONALNE IDENTITETE SOCIOLOGIJE IN PREKO NJE

POKLICANOST SOCIOLOGIJE

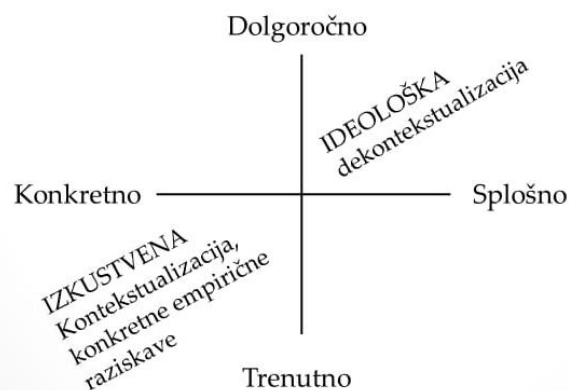
- NA SPLOH
SOCIOLOGIJA NAJBOLJ - **VKLJUČUJOČA**
IN **POVEZUJOČA** DRUŽBOSLOVNA DISCIPLINA
- PROBLEM:
NEOZAVEŠČENOST IN NEIZKORIŠČENOST TE NJENE KOMPARATIVNE *PREDNOSTI*
- SPOPADANJE S PREVLAJUJOČO FRAGMENTIRANOSTJO
V SPOZNAVNEM PROCESU IN DRUŽBI V CELOTI
- ŠELE V POVEZANOSTI RAZKRIVAMO **PROTISLOVNOST KOT ŽARIŠČE**
DRUŽBENIH SPREMENB
- PARADOKS SOCIOLOGIJE ZARADI ‚ODMAKNJENE‘ SPLOŠNOSTI
NE PRIZNANA NJENA RELEVANTNOST
- PRETEKLOSTI NE PREPUŠČAMO SAMO ZGODOVINARJEM,
OSREDOTOČAMO SE NA RAZUMEVANJE PRETEKLOSTI, SEDANJOSTI IN
PRIHODNOSTI
- AKTIVIRAJMO SPOZNANJA ‚SOCIOLOGIJE ČASA‘
‚SOCIOLOGIJE PRIHODNOSTI‘ IN
‚ZGODOVINSKE SOCIOLOGIJE‘

● 27

RETROSPEKTIVNI PREMISLEK O VLOGI SOCIOLOGIJE V JUGOSLAVIJI:
SPREVRNJENE MOBILIZACIJSKE VLOGE

MARKSISTIČNA TEORIJA PREVZETA KOT IMPORTIRANI
UNIVERZALIZEM, ZGUBLJALA SVOJO MOBILIZACIJSKO VLOGO.

TU PA JE VSTOPALA EMPIRIČNA SOCIOLOGIJA

TOREJ VLOGA SOCIOLOGIJE NI APRIORNO DOLOČENA
EMPIRIČNO NE (SAMOUMNEVNO) - POZITIVIZEM

● 28

5. SOCIOLOGI V 'SVETU ŽIVLJENJA': NEFORMALNO DRUŽENJE IN POVEZOVANJE Z OKOLJEM

PRESEGATI LOČNICE MED SISTEMSKIH SVETOM IN SVETOM ŽIVLJENJA NI LE PREDMET SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA, AMPAK ZADEVA POLNOST NAŠEGA LASTNEGA ŽIVLJENJA.

SPROSTITEV OD FORMALNIH, INSTITUCIONALNIH VEZI NE POMENI, DA MORAMO PRISTAJATI NA PRAZNINO, AMPAK JO LAHKO JEMLJEMO KOT PREDNOST, KI JO IMAMO PRED DRUGIMI.

IZOGNEMO SE ZAMEJENOSTI IN DEHUMANIZACIJI KOMPETITIVNEGA RACIONALNEGA REDA. NE IŠČEMO ALTERNATIVE 'DELU' V NE-DELU, AMPAK V SPROŠČNEM DELOVANJU V VSEŽIVLJENSKEM OKOLJU (LIFELONG IN LIFE WIDE).

V TO KAR ZNOTRAJ SSD V POL STOLETJA ŠE NI V PRAVI MERI ZAŽIVELO PRAV SEDAJ, KO SMO SE ŽE ZBLIŽALI OB SKUPNEM PROJEKTU, LAHKO CELO EKSPERIMENTALNO RAZVIJAMO NAPREJ.

ČEPRAV SE BOLJ KOT KADARKOLI PREJ PRIBLIŽUJEMO TUDI LASTNI KONČNOSTI, LAHKO TO JEMLJEMO KOT SPODBUDO, DA PODOŽIVIMO IN SO-DOŽIVIMO SVOJO PRETEKLOST.

● 29

O VLOGI EMPIRIČNEGA SOCIOLOŠKEGA RAZISKOVANJA

V SPREMINJajoČEM SE
DRUŽBENO-POLITIČNEM KONTEKSTU

Med izkušnjami in pričakovanji

Zdravko Mlinar, SAZU

SSD, Sekcija za sociologijo časa
Ljubljana, SAZU, 26. 2. 2019
Srečanje na temo Retrospektive
sociološkega delovanja

O NAŠEM ODNOSU DO PRETEKLOSTI

Kako sociologi/nje vrednotimo **lastno preteklost** in v čem se to kaže? Primerjava z drugimi.

Kaj oz. v čem prepoznavamo, da nas preteklost **bogati** in kaj **bremeni, omejuje, upočasnjuje** ali **preprečuje** sprejemanje novega?

Kaj zavestno **prevzemamo** in kaj **zavračamo**? In po **kakšnih merilih**? Znanstvenih, ideoloških, pragmatičnih (infrastruktura, stroški)? Kaj nezavedno, neorganizirano **opuščamo, izgubljam**? Sociolog/inja v spopadanju z enostranostmi **zmagovalnega** in **travmatičnega**.

Kaj (po inerciji) **ohranjamo**, objektivno in subjektivno?

SPREVRNJENA VLOGA EMPIRIČNEGA RAZISKOVANJA V JUGOSLAVIJI IN DANES

Najprej, zavračam **pavšalno** enačenje empiričnega z empirizmom in pozitivizmom, ne glede na čas in prostor.

Največja napaka: z **današnjimi** merili presojaati sprevrnjeno vlogo **empiričnega** raziskovanja v kontekstu **prejšnjega** in **sedanjega** sistema.

To, kar **danes** predstavlja **oporo** interesom **za ohranjanje obstoječega** (empirično kot fragmentarno), je v **Jugoslaviji** predstavljalo **odstopanje** in **spopadanje** z makro družbenim radikalizmom in s tem nudilo **mobilizacijsko osnovo** za uvajanje sprememb (razkrivanje konfliktov, na primer stavka rudarjev v Trbovljah - sledi javno poimenovanje 'protestne ustavitve dela').

Sociološka **prelomna točka**: ko v sistemu s prevladujočim enosmernim komuniciranjem tudi tisti z največjo **koncentracijo** družbene **moči** postanejo **predmet raziskovanja**, ocenjevanja (na primer z odgovori na vprašanje o ugledu vodilnih politikov, Stane Kavčič pred Edvardom Kardeljem ipd.)₃

IDEOLOŠKA ZAMEJENOST Z LOGIKO IZKLJUČEVANJA (‘ZERO SUM GAME’)

ABSOLUTIZACIJA, POVELIČEVANJE	IZKLJUČEVANJE, ZAPOSTAVLJANJE
1. diskontinuitete, revolucionarnosti	kontinuitete, postopnosti
2. prihodnosti (dolgoročne)	preteklosti
3. lastnega, notranjega	tujega, zunanjega
4. hotenega, možnega	dejanskega, obstoječega
5. makrodružbenega	mikrodružbenega, družine
6. kolektivnega, skupnosti	individualnega, posameznika
7. razrednega izključevanja, r. boja	integrativne vloge dr. diferenciacije
8. fizičnega dela, delavcev	inteligence
9. mesta	podeželja, kmetov
10. podružbljanja	profesionalizacije, strokovnosti

4

11. ideologije, vrednotnega
12. formalnega, institucionalnega
13. nadzorovanega, načrtovanega
14. družbene harmonije, enotnosti
15. »subjektivnega faktorja«
16. normativnih sprememb
17. predvidenih, želenih učinkov
18. institucionaliziranega samoupravljanja
19. uradnih programov, lojalnosti
20. kvalitativne metodologije

znanja, kognitivnega
neformalnih skupin, klik
spontanega
protislovij, konfliktov
objektivnih razmer, (ne)razvitosti
družbeno-ekonomskih in kulturnih razmer
nepredvidenih, neželenih učinkov
participacije
dvoma, preverjanja
kvantitativne metodologije

Vir: Mlinar, 2006 (ob 50-letnici FDV)

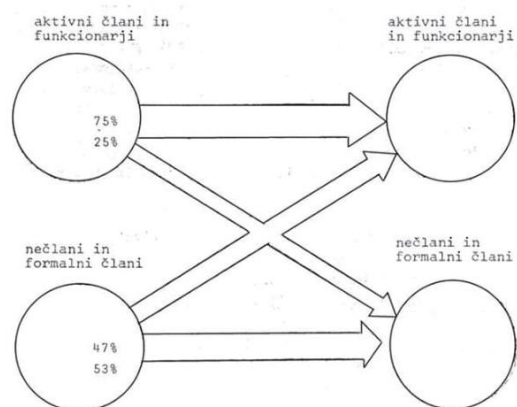
Politika nadomesti empirično raziskovanje in si prisvoji tudi '**theory building**' ter pravico do '**družbenega eksperimentiranja**'. Ex post pa je za sociologijo relevantna tudi analiza kvazi eksperimentalnega delovanja na poti socialistične graditve/komunizma v mednarodnem merilu.

5

RAZKRIVANJE PRIKRITE SLOJEVITOSTI MIMO RAZREDNEGA MODELA

Druženje s prijatelji glede na aktivnost/položaj v organizacijah

Sociološki vpogled v sicer **nezaznavano težnjo** k izrazitejšemu **intrakategorialnemu povezovanju** 'višjih slojev', funkcionarjev (implicitirana vloga neformalnih 'zvez in poznanstev', nepotizem).

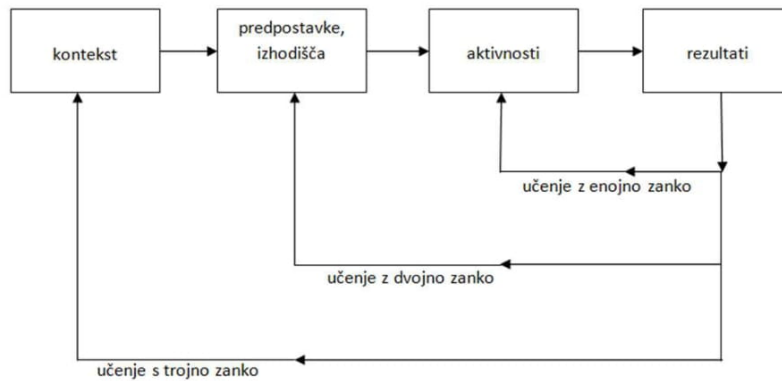
Vir: Mlinar, 1965.

6

PRESEGANJE ENOSMERNIH KOMUNIKACIJ NA OSNOVI VZVRATNIH VPLIVOV

Avtokratski sistem ne dopušča **interaktivnosti** in sprotih popravkov vse do **krize** in njenega **kampanjskega** reševanja.

Demokratizacija odpira prostor za:
UČENJE Z ENOJNO, DVOJNO IN TROJNO ZANKO

Prirejeno po: Argyris, 1978.

7

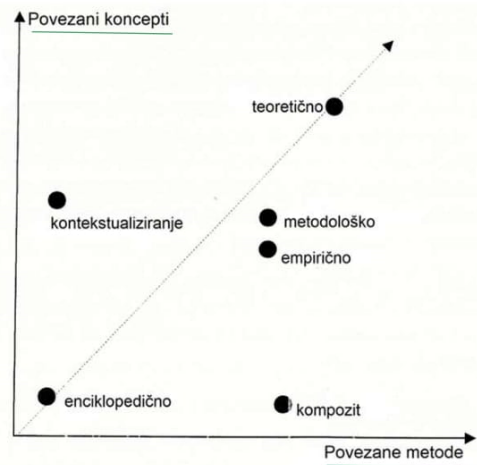
OD AGREGIRANJA K INTEGRIRANJU RAZNOVRSTNOSTI V RAZISKOVALNEM PROCESU

Po 65-ih letih od prvega **pojava imena** '**sociologija**' po 2. svetovni vojni na UL - '**sociološki proseminar**' na PF ter **raziskave** o prostem času; nato na ISF ... že na **stotine tem, tisoče vprašanj**.

Izzivi za samospraševanje o samoumevnosti **naključnega dodajanja** v slogu - '**še več istega**'.

Vključevanje v **spoznavne okvire višjega reda** (Zerubavel).

Preseganje **metodološke zamejenosti** sociologije na **anketiranje** (image sociologije: sinonim anketiranja). Zapostavljene kvalitativne, zgodovinske, avtobiografske idr. metode.

Prirejeno po: Klein, 2010.

8

RAZLIČNE STOPNJE ZNANJA DOSEGLJIVE Z RAZLIČNIMI METODAMI

Na kaj se **osredotočamo** in kaj **izključujemo**? Zakaj (množično) **anketiranje** ni **razkrilo** grobega spolnega nasilja nad ženskami? Pač pa Milena Miklavčič - več kot tisoč intervjujev o tej prikrivani tematiki.

Ob prevladujočem načinu zbiranja podatkov sociologi/nje **zaostajamo** v razkrivanju:

a) **'tihega', 'latentnega'** znanja interesov.

b) korporativno **'prikrivanih'**

Prejeto po: Visser et al., 2015.

9

TRAGEDIJA SPLOŠNIH ZNANSTVENIH SPOZNANJ V OKVIRIH MAJHNEGA NARODA

Podobno kot - *'tragedy of the commons'* - bi pri nas danes lahko govorili o **tragediji splošnih znanstvenih spoznanj** v kontekstu **majhnega naroda**.

V osnovi nimamo mehanizmov za presojanje znanstvenega pomena raziskovalnih spoznanj; **nizka receptivnost** in **absorpcijska zmožnost**. Takšno presojo se prepušča drugim, zunanjemu svetu, ki **izključuje posebnosti** našega okolja.

Naše okolje je prvenstveno usmerjeno, sprejemljivo in odzivno na leposlovna dela (Slovenski knjižni sejem, Kresnikova nagrada Dela, ...), hkrati pa - paradoksalno - celo **znanstvena politika negativno sankcionira** domača raziskovanja z objavami v slovenščini.

Izzivalni primer: **brezodzivnost** na številna znanstvena dela Jana Makaroviča (nepoznavanje in brez priznanj) !?

10

PROFESIONALIZACIJA IN SOCIALIZACIJA

Ob **zdravorazumskih** začetkih našega sociološkega delovanja sem postavljaj v ospredje zahteve po **profesionalizaciji**, še posebej v kontekstu 'balkanske razpuščenosti'. Toda profesionalno **izključevanje** sem hkrati povezoval z razširjanjem vključevanja, **socializacijo**. Kot **vizija**: 'vsi **prebivalci**/samoupravljalci tudi **raziskovalci**'.

Večinska sociologija na Zahodu je koncept socializacije opustila, tehnološki razvoj pa jo danes v novih oblikah reaktivira, čeprav ne pod tem imenom.

Sedaj pa, kot ugotavljajo raziskovalci/ke družboslovne informatike na FDV: vsak dan **več kot milijon** anketnih raziskav, ki odpirajo možnosti v smislu '**do-it-yourself**', spletno mesta 1KA je v letu 2015 gostilo več kot **1.5 milijona** izpolnjenih vprašalnikov, na Wikipediji je sedaj skoraj **6 milijonov** člankov idr.

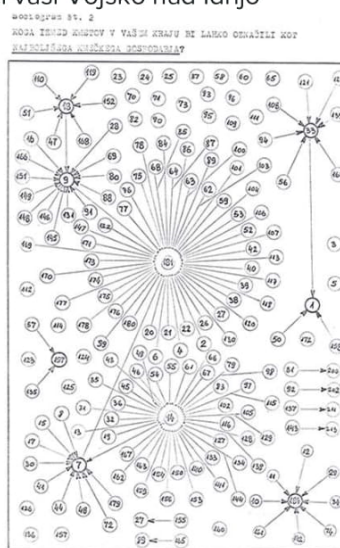
Povečana **dostopnost** in **poenostavljena manipulabilnost** podatkov razširja prostor za vključevanje **laikov**!

11

NA POTI K PREPOZNAVANJU (STRUKTURIRANOSTI) VAŠKE SKUPNOSTI Odrasli prebivalci vasi Vojsko nad Idrijo

Ali **podcenjujemo**
potencialni prispevek
študentov/k na vseh ravneh
študija? Neopredeljene
skupne prioritete in
usmeritve!

Tukaj graf iz diplomske
naloge Toma Malinarića,
'Integracija vasi v širšo
družbo'.

Vir: Malinarić, 1974,
diplomsko delo v
sklopu raziskave
'Vojsko'.

12

PROFESIONALNA IN POKLICNA IDENTITETA SOCIOLOGIJE TER NJENO POSLANSTVO

Zdravko Mlinar
Slovenska akademija znanosti in umetnosti,
Ljubljana

Razumevanje identitete, sociologije

IDENTITETA elementarno implicira **RAZLIČNOST** in

KONTINUITETO/ČAS
na sekcijo za sociologijo časa

navezava

Šele **soočanje z različnim** spodbuja formiranje identitete v družbi (begunci) in spoznavnem procesu (konfrontacije med teorijami)

Toda, kaj je 'različno', če je sociologija vsevključujoča?

Neizražena, neuveljavljena **posebnost** sociologije

- **ni le ena v vrsti** družboslovnih disciplin, **edinstveno poslanstvo**
- sicer pa **najtežje prepoznavna** zaradi kompleksnosti njenega predmeta

TOREJ ... njeno poslanstvo terja več kot le njeno samodejno uveljavljanje!

Kaj je torej sociologija?

- najbolj **vključujoča**
- najbolj **povezujoča**, posplošujoča, sintetizirajoča družboslovna disciplina
- ki presega: **prostorsko** (celotni razpon razmerij lokalno - globalno)

časovno (preteklost, sedanjost, prihodnost)

sektorsko/disciplinarno

hierarhično zamejenost (fokus na dominantno in
podrejeno v družbi in spoznavnem procesu)

s povečevanjem senzibilnosti do naravnega okolja

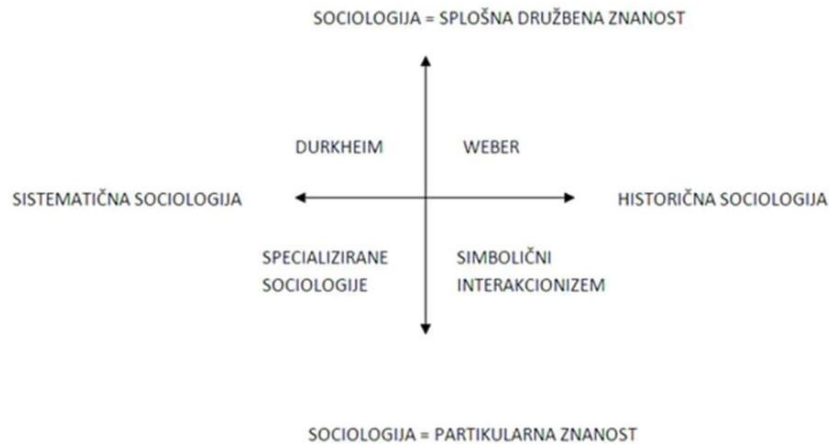
Hkrati dialektika terja pozornost do nasprotij: torej tudi **izključevanja** in **konkretizacije splošnega**

Umeščanje sociologije v področja akademskega znanja

Vir: Hanson, 2001.

Cailletova shematska predstavitev sociologije

Vir: Caille, 2007, str. 279

... nadaljevanje (čas in (dis)kontinuiteta)

Posebni izzivi

- Koliko **diskontinuiteta političnega sistema** vključuje tudi diskontinuiteto delovanja in kumulativnosti spoznanj v sociologiji?
- **50-letna** kontinuiteta delovanja SSD: zbornik '*Kakšna sociologija? Za kakšno družbo?*'
- **60-letna** kontinuiteta osebnega sociološkega delovanja: vključitev v prvi podiplomski študij sociologije, Beograd, **december** 1958

* prvo srečanje z idejo - '**prebivalci kot samoraziskovalci**' ('Gemeinde Selbstanalyse'), knjiga - Rene König, Grundformen der Gesellschaft: Die Gemeinde, 1958

Profesionalizacija in socializacija

Z **današnjimi merili** ne moremo (v smislu brezčasnega teoretiziranja) **presojudi preteklosti**

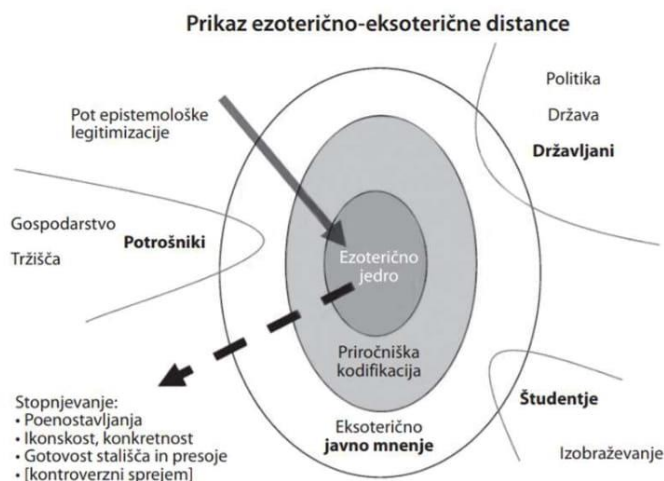
Ob naših **začetkih: prioriteta - profesionalizacija** kot preseganje zdravorazumskega delovanja; kritika stanja: *"Vse ideje imajo enako težo."* (Blalock)

Danes: ne le alternativa, ampak dialektika **enotnosti nasprotij profesionalizacije in socializacije**; kritika **'matematizacije trivialnega'**

V svetovnem merilu: **scientizacija družbe** in **socializacija znanosti**

Paradoks: 'mainstream' sociologija ne pozna več koncepta (objektivne) socializacije/podružbljanja

Znanost v družbenem kontekstu

Prirejeno po: Fleck 1935, v Bauer 2009

Tipi sociologij po Burawoyu

Glede na znanje \ Glede na občinstvo	AKADEMSKO OBČINSTVO	ZUNAJAKADEMSKO OBČINSTVO
	(OŽJE)PROFESIONALNA SOCIOLOGIJA	NAROČNIŠKA (policy) SOCIOLOGIJA
INSTRUMENTALNO ZNANJE		
REFLEKSIVNO ZNANJE	KRITIČNA SOCIOLOGIJA	JAVNA SOCIOLOGIJA

Prirejeno po: Burawoy, 2005.

Kako uveljavljati sociologijo v družbi?

M. Burawoy: poziv k angažiranosti pod imenom **javne sociologije** v nasprotju s **profesionalno** sociologijo, ki se zamejuje le na akademsko sfero

Primer: Everyday sociology blog - ***Sociology for the masses!***
<https://www.everydaysociologyblog.com/2016/04/sociology-for-the-masses.html>

P. Berger: kritika sociologije kot instrumenta '**ideološkega zagovorništva**' in kot **aktivizma**, kar bi naj delegitimiziralo sociologijo kot na raziskovanju temelječo znanost

Podobno v okviru ASA - klic k '**Save sociology!**': komercializacija sociologije in 'javna sociologija' kot grožnji, ki lahko uničita sociologijo kot akademsko disciplino

Veljko Rus: "Profesionalec nikakor ne more biti niti družbeno niti politično nevtralen, vendar pa njegov politični angažma ne sme degradirati njegove stroke" (NR, 13. 7. 1990).

Kako sociološko znanje prehaja v širšo javnost in v praktično rabo:
PET RAZLIČNIH VLOG SOCIOLOGA (Hans L. Zetterberg)

1. sociolog kot **odločevalec**,
2. sociolog kot **učitelj**,
3. sociolog kot **komentator** in **kritik**,
4. sociolog kot **raziskovalec za naročnike**,
5. sociolog kot **svetovalec**

(glej: ZM v DR, vol. 31, 2015)

Katalitično in emancipatorno poslanstvo sociologije

Sociologija kot **katalizator** (ne ravno 'kraljica') družboslovja

Proti 'miroljubnim koekzistencam' (nepovezanosti) **raznoverstnosti** in proti monopolom v družbi in družbeni teoriji, **k pluralizmu z dialogom**

Nadgrajevanje **apriorne izključevalnosti** s hkratnim upoštevanjem njihovih **komplementarnosti** (npr. funkcionalizem in konfliktna teorija)

Paradoksalna vloga sociologije v kontekstu 'vladavine delavskega razreda' (YU): Vključevanje deklarativno 'vladajočih'

Empirično raziskovanje (ne pozitivizem!, ampak) kot **razkrivanje prikritih podrejenosti in izziv za spremembe** (delavski štrajki, konflikti)

ZM: *V čigavem interesu je razvoj sociologije?* (Teorija in praksa, 1972)

Jugoslavija:

IZKUSTVENA KONTEKSTUALIZACIJA
IMPORTIRANEGA UNIVERZALIZMA
(HISTORIČNEGA MATERIALIZMA)

Sklepne misli

Moj odziv na 'krizo', 'razpadanje', 'konec sociologije': Gre bolj za to, da smo premalo pozornosti posvečali razkrivanju **socioloških potencialov v afirmativnem smislu** in manj za nevarnost, da bodo druga vse bolj diferencirana in specializirana področja znanosti odvezemala vsebino našega delovanja.

Sociologija lahko postaja **zastavonoša** in **katalizator** vseh mobilizacijskih prizadevanj za podružbljanje znanosti s **preseganjem institucionalizirane dihotomije** na znanost in neznanost. Namesto grobe kategorizacije, lahko bolj življenjsko vključuje **različne vrste znanja** in še posebno pozornost posveča **tihemu znanju** ter **tihim in utišanim** slojem prebivalstva. Notranja diferenciranost znanstvenih operacij odpira možnosti in izzive za vključevanje tistega, kar že prezrti milijoni prebivalcev v svetu danes nepriznано opravljajo. Če vztrajamo pri svoji **edinstveni vlogi**, kot najbolj vključujoča in posplošujoča disciplina, z vključevanjem drugih **razširjamo sfero lastnega delovanja**.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede

Univerza v Ljubljani
Zdravstvena fakulteta

Pogled pogleda – analiza on-line komentarjev Sekcije sociologije časa v obdobju korona krize

Majda Pahor, Matic Kavčič

Slovensko sociološko društvo
Sekcija sociologije časa
7.11. 2020

UVOD

- Koronakriza prekinila redna srečanja sekcije
- Pobuda za beleženje in komentiranje socioloških vidikov epidemije
- Vzpostavitev Google dokumenta in e-mail izmenjave
- Prvi del: Družbeno knjigovodstvo - od 20.3. do 28.4. 2020
- Drugi del: Kako naprej – od 21.4. do 28.5.2020
- Sodelovalo 15 članic in članov, kvalitativno gradivo tematsko analizirano

Dve glavni temi:

korona	sociologija
• družbeno ozadje in kontekst korona krize • družbeni pod sistemi, institucije, organizacije v tem času	• vloga in značilnosti sociologije v korona krizi

Identificirani generatorji in blažilci koronakrize – dejanja, akterji, procesi

Družbeno ozadje in kontekst korona krize

Odnos do narave

- ekologija,
- izkoriščanje virov,
- kapitalski pogled,
- globalizacijski procesi v funkciji kapitala.

Družbene značilnosti

- razgradnja skupnosti, anomija, povečevanje neenakosti,
- omejevanje demokracije – prevlada korporacij, kapitala,
- ozadje prevladujoče paradigme – redukcionistično razumevanje pojavov, izključevalnost, nesodelovanje.

Bilanca družbenega knjigovodstva

Negativna ravnanja (avtoritarnosti)

- Vlada (prikrita agenda zmanjševanja demokratičnih svoboščin, neprimerna komunikacija, povečevanje neenakosti)
- Zdravstvo – težnje k privatizaciji
- Znanost - nedorečenost

Pozitivna ravnanja (solidarnosti in samoorganizacije skupnosti)

Akterji

- Lokalne skupnosti
- Organizacije in ustanove
- NVO
- Samoiniciativna združenja
- Posamezniki

Sociologija

Navznoter

- Epistemološke in odnosne moči in šibkosti sociologije
- Individualizacija, odsotnost timskega dela
- Nezdrava tekmovalnost

Navzven

- Ignoriranje socioloških uvidov v družbena dogajanja s strani nosilcev moči v družbi
- Vzpostavljanje novih zavezništev

Kako se slovenske sociološke konverzacije vpisujejo v mednarodni prostor?

Podobna struktura razprav, tematizirana sta tako

- Covid-19 makro, mezo in mikro družbena dogajanja
- Vloga sociologije v covid in post-covid obdobju

Mednarodni sociološki prostor o covidu *„sociology of covid-19“*

Strah

- Korona profiti
- Nove oblike nadzora
- Povečane in nove oblike neenakosti
- Povečanje izkoriščanja
- Pohlep in sebičnost

Upanje

- Altruizem in medsebojna podpora
- Blaginjska reforma
- Progresivno obdavčenje
- UTD
- Nove oblike zagotavljanja socialne pravičnosti in humanosti

In o post-covid sociologiji...

- antiavtoritarni namesto post-kolonialnega pristopa
- post-sekularna družba
- povezati posameznike, družbe in naravo
- usidрати gospodarstvo v družbenih odnosih, kulturnih vrednotah in moralnih ozirih
- razmišljati o oblikah družbenega življenja, ki so izvedljive, humane in sposobne soočenja z bodočimi covidu podobnimi krizami
- večnivojski pristop – od skupnosti do človeštva
- aktivni spopad z boleznimi antropocena in kapitalocena
- vključiti prepoznavanje različnosti in vzajemnosti
- videti aktualno pandemijo kot pandemijo neenakosti
- razpravljati o makro spremembah in alternativnih bodočnostih

Zaključki in kako naprej

- Kako slovenske sociološke konverzacije odsevajo lokalne razmere in kako se vpisujejo v mednarodni sociološki prostor
- Omejitve te »analize«
- Generalne ugotovitve ali konkretni ukrepi? Akademizem ali aktivizem?!
- Potreba po nadaljnjih »socioloških konverzacijah« in »povezavah z nosilci humanih oblik bivanja in delovanja«

Literatura:

Graham Scambler (2020). Covid-19 as a 'breaching experiment': exposing the fractured society, *Health Sociology Review*, 29:2, 140-148, DOI: 10.1080/14461242.2020.1784019

Sari Hanafi (2020). Post-Covid19 Sociology. *Global Sociology and the corona virus*, ISA Digital Platform, April 2020

Martyn Pickersgill (2020) *Pandemic Sociology. Engaging Science, Technology, and Society* 6 (2020), 347-350

Steve Mathewman and Kate Huppatz:(2020) *A sociology of Covid-19*, *Journal of Sociology* 1-9.

Raewyn Connell (2020) *COVID-19/Sociology*, *Journal of Sociology* 1-7

5. Sklepne misli

Pričujoči prispevki so predstavljeni z namenom, da poskušamo opozoriti na širše razsežnosti in značilnosti delovanja v okviru sekcije in društva. Kot skupina starejših, večinoma upokojenih sociologov in sociologinj, smo delovali tako iz lastnega interesa kot tudi z željo, da nakažemo nujnost in možnost, da bi dosegli bolj celostno snovanje nadaljnjega sociološkega delovanja v Sloveniji. S tem hkrati na več načinov nakazujemo tudi navezavo na vsebino knjige (s skrajšanim) naslovom Občanska znanost, ki jo je izdala SAZU in vključuje »Refleksije, komentarje in predloge« naših kolegic in kolegov, ki so bili predhodno objavljeni na blogu Akademije.

V tem gradivu je predstavljenih le nekaj predstavitev prispevkov, ki so nastali v okviru sekcije. V arhivih sekcije in seveda članic in članov je še veliko gradiva, ki bi ga bilo mogoče narediti širše dostopno članstvu SSD. **Zato zaključujemo s pobudo, da postane to odprta knjiga**, kamor bi posamezne avtorice in avtorji dodajali svoje prispevke.

Ob aktualni šestdesetletnici delovanja Slovenskega sociološkega društva je lahko najin prispevek izziv in spodbuda za razmislek o preteklem delovanju, pa tudi o načrtih nadaljnjega delovanja sekcije in društva v celoti.